

---

## TÜRKİYE, SURIYE VE IRAK DENKLEMİNDE NE DURUMDA?

13.10.2016

---

VOA, 13 Ekim 2016

Yıldız Yazıcıoğlu

Amerikanın Sesinin görüş aldığı uzmanlar Doç.Dr. Ahmet Kasım Han ve Bilgay Duman, Suriye ve Iraktaki bilinmezlikler denkleminde Türkiye açısından önümüzdeki dönemin kolay bir süreç olmayacağı görüşünü dile getiriyor.

Musul operasyonu öncesinde Irak hükümeti ile geriliminin devam ettiği ve Suriyede halen Fırat Kalkanı Operasyonunu sürdürdüğü bugünlerde Türkiyenin nasıl bir politika izleyeceği merak konusu. ABD, Rusya, Türkiye, İran, Suudi Arabistan ve Katarın, İsviçrenin Lozan kentinde 15 Ekim Cumartesi günü Suriye toplantısında bir araya geleceği açıklandı. Dışişleri bakanları düzeyinde olacağı belirtilen toplantıda, Suriyenin yanı sıra olası Musul operasyonunun konuşulması da ihtimal dahilinde.

Kadir Has Üniversitesi öğretim üyesi Doç.Dr. Ahmet Kasım Han, Lozandaki zirvede neler olabileceğini değerlendirirken, Suriye ve Irakta Musul da dahil olmak üzere bir dengeyi var edebilecek ve taraflarca birlikte hareket edilmesini sağlayacak bir anlayış oluşturulmasına çalışıldığını söyledi.

Lozandaki zirveyi de bu anlayışı oluşturma çabasında bir adım olarak yorumlayan Han, ancak bunun kolay olmadığını kaydetti. Han, şunları söyledi:

ABD, Rusya, Suudi Arabistan, Türkiye ve İranın biraraya gelerek, bir uzlaşmaya varması şu şartlarla mümkündür; Suriyenin batısında Rusya ve İranın asgari rejim hakimiyetinin devam ettiği siyasi yapıya sahip bir devletçiğe ABDnin evet demesi ile ABDnin Rakka üzerinde yaratacağı baskıyı da Rusya ve diğerlerinin bir biçimde kabul etmesi. Bunun dışında Suriyenin eski haline dönmesini sağlayacak türden bir denge veya bir anlaşmanın ortaya çıkacağını beklemek ve buna hizmet edecek bir ateşkesin ortaya çıkacağını beklemek oldukça naif bir beklenti olur. Dolayısıyla orada (zirvede) çıkabilecek bir uzlaşma, sadece ve sadece tarafların kendi hareket serbestliği ve

alanlarını belirleme noktasında bir anlayışa varmalarıdır. Bu da en iyi ihtimalle. Bunun dışında Suriyeye istikrar getirecek, bir barış getirecek, IŞİD karşısında ortak hareket edilmesini sağlayacak bir mekanizma kurulmasını sağlayacak bir anlaşma beklemiyorum. Rusyanın, ABD ile böyle bir işbirliği içerisinde olmayacakları, kendi koşullarında ısrarcı olmayacakları ötesinde bir tavırları olmayacağı aşikar. ABDnin sürdürdüğü politikayla Rusları tavır değişikliğine zorlayamadığı da aşikar. Ruslar canları acımadığını hissettikçe politika değişikliğine gitmek için maliyet algısı görmüyor.

Uluslararası ilişkiler uzmanı Han, ABD ile Rusyanın anlaşmaması halinde Suriyede çözüm olmayacağı görüşü hakimken Lozanda anlayış birliğine nasıl varılabileceğine dair görüşlerini de paylaştı. Han, Rusyanın Suriyede yarattığı fiiliyat itibariyle Hama, Humus, Şam ve Halep hattı çevresinde, batısında ve doğusunda bir rejim devleti oluşturulması ve kendilerinin etkin olabileceği bir asgari nokta dışında ABD tavrına yakınlaşmasının imkanı yok. Bu asgari noktaya yaklaşılması halinde Rusların rahatlatıcı davranabileceği belki düşünülebilecektir dedi.

Türkiye askeri açıdan Suriyede nasıl hareket edecek?

Suriye ile Irak konusunda birlikte düşünülerek hareket edilmesi halinde bunun iyi olacağını belirten Han, mevcut durumda Türkiyenin Fırat Kalkanı Operasyonu ile Suriye topraklarına girmiş vaziyette bulunduğunu ve daha güneye doğru, hatta El-Baba doğru gitmeyi hedefleyen bir operasyon planı olduğunu anımsattı. Bunun Türkiye açısından doğru bir tavır olduğunu kaydeden Han, böylece Türkiyenin ayrıca PYD-PKK güçlerinin Fıratın batısına geçmesine izin vermeyeceğini gösterdiğini söyledi. PYD-PKK güçlerinin kısmen Menbiç bölgesinde bulunduğunu hatırlatan Han, Türkiye açısından Suriye ve Musuldaki olası gelişmeleri şöyle yorumladı:

Türkiyenin askeri varlığı orada sürdüğü müddetçe, bu güçlerin Fıratın batısına geçerek, Azeze kadar olan bölgeyi birleştirmelerine imkan yok. Türkiye, bu ihtimal sürdüğü müddetçe de buradan çekilmeyecektir. Şu anda El-Baba kadar yürünmesinden bağımsız olarak Türkiye bu hedefi elde edebilecek durumda. Ancak eğer El-Baba doğru yürünürse bunun başka bir analiz içerisinde değerlendirilmesi gerekecektir. Bu da Musul Operasyonu ve IŞİD ile ilgilidir. Mesela IŞİD'in El-Babdaki güçlerini geri çekerek Musulda bir direniş sergilemesi de ihtimal dahilindedir. Aslında Irak kökenli bir örgüt olduğunu ve stratejik zekası ile kurmay aklını Saddam Hüseyinin Baas Ordusunun subaylarından oluşan bir ekip tarafından kurgulandığını düşünürsek bu direniş olabilecektir. Çünkü (IŞİD) Iraktan bütünüyle atılmak istemeyecektir. IŞİD, pragmatik bir örgüt ki Cerablusu Türk ordusuna bırakarak çekilmeleri de bunu gösteriyor. Musulda bir direniş olacaktır ama geriye doğru tutunabilecekleri bir hata çekilmeleri de ihtimal dahilindedir. Türkiye açısından bakıldığında ise; IŞİD kaynaklı riskleri Fırat Kalkanı Operasyonu ile sınır ötesine atma çabası söz konusu iken; yeniden bu riskleri sınırı içerisinde görme ihtimali de olabilecektir. Suriyede Türk ordusunun destek verdiği ÖSO unsurlarının bu bölgede hakimiyeti tek başına koruyamayacakları ne kadar muhakkaksa El-Babı da tek başlarını ele geçiremeyecekleri de o kadar kesin. Bu nedenle Türkiyenin, IŞİD'de daha geniş çaplı bir operasyon yapması gerekir ki bunun sonucu da IŞİD'in sınır içerisinde yarattığı riskleri de arttıracaktır.

Musuldaki durum ne olacak?

Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) uzmanı Bilgay Duman ise, Türkiyenin Musul kaynaklı Irak hükümeti ile yaşadığı gerginliği değerlendirdi. Irak ve ABD'nin yaklaşımını Türkiye açısından eleştiren Duman, Başıkadaki eğitim amaçlı Türk Silahlı Kuvvetleri varlığıyla ilgili şu noktalara dikkati çekti:

Türkiye öncelikle uluslararası hukuktan doğan haklarını kullanıyor çünkü sınır ötesinden Türkiyeye yönelen bir tehdit var. Sınır ötesindeki devlet, hükümet bu tehdidi giderebilmiş değil. Terör örgütünü engellemek için Türkiye hava operasyonları da yürütüyor. Başıkada askeri varlığının sadece Türkiyenin PKK'dan aldığı tehdide değil aynı zamanda IŞİD tehdidine karşı olduğunu görmek mümkün. IŞİD ile mücadele meselesinde uluslararası koalisyona yardım çerçevesinde Türkiye bölgede bulunuyor. Uluslararası koalisyon, Başıkadaki askeri varlığın Türkiyenin kendilerine katkısı dışında olduğunu söylese de Türkiye IŞİD ile mücadele kapsamında yerel güçlere eğitim verilmesi konsepti içinde hareket ediyor. ABD Başkanı Barack Obamanın da 2014 yılında açıkladığı üzere yerel güçlere eğitim verilmesi planı vardı ve Türkiye de bu amaçla Başıkadaki varlığını bulunduruyor. Türkiye sadece orada eğitim vermiyor kendisi de birebir mücadele ediyor. Şu anda Başika bölgesinde 700'e yakın IŞİD militanının öldürüldüğü biliniyor. Bu anlamda Türkiye, IŞİD ile mücadeleye büyük bir katkı veriyor.

ABD ve Irak hükümetinin neden Türkiyenin askeri varlığını hedef aldığı sorusu üzerine Duman, Musul operasyonunun çok kısa zamanda başlayabileceğini ancak bölgede Türkiyenin varlığının bunu etkilediği yönünde Bağdatın açıklamalarını anımsattı. Geçtiğimiz haftalarda ABD, Erbil ile

Bağdat arasında görüşmeler yapıldığını da vurgulayan Duman, Musul için bir anlaşmaya varıldığını kaydederek, Iraktaki durumu şöyle özetledi:

Bu anlaşma dahilinde Türkiyenin bölgedeki askeri varlığına dair bir öngöründe bulunulmadı. Bu nedenle Türkiyenin bölgedeki varlığı, mevcut anlaşmanın uygulanmasında planlamaya alınmadığı için Iraklıları etkiliyor. Amerikanın da Cerablus yani Fırat Kalkanı Operasyonunda olduğu gibi bölgedeki ABD politikalarını etkileyebilecek bir faktör istemiyor görünüyor. Irak merkezi hükümetinin tavrına bakıldığında ise, Türkiyeye karşı hamle yapan tarafın Irak parlamentosunda İran destekli gruplar olarak görüyoruz. Irak Başbakanı İbadi öncülüğündeki Reform Grubunun öncülüğünde alınan kararlar ile Türkiyeye yönelik hamleler ortaya çıkıyor. Şii Milis Grupları da içinde barındıran grupların Türkiyeye antipati içerisinde olduğunu biliyoruz. Bu gruplar Sünni-Arap nüfusu olan yerlerde ciddi bir etkinlik sağlamış durumdadır. Önümüzdeki süreçte, Felluce de yaşananlar Iraktaki sosyal denge ve uzlaşma sağlanması konusunda ciddi sorunlar yaratıyor. Mezhepsel tavırlar içerisinde olan bu gruplar, Sünniler üzerinde baskı yaratıyor. Türkiye, Musulda bu baskının yaşanmasını istemiyor ve sosyal denge yanında bir tavır alıyor. Ayrıca PKK'nın da Musul operasyonuna katılmaya istekli olduğunu biliyoruz.

ABD ile ilişkilerde neler oluyor?

Suriyede sahadaki riskler değiştiği Türkiyenin ilişkilerinde yeni arayışlara girebileceğini belirten Doç. Dr. Ahmet Kasım Han, ABD ile Musul konusundaki görüş ayrılığını da değerlendirdi. Han, ABD'nin elinde Türkiyenin Musul operasyonunda iyice marjinalize edilmesini sağlayacak bir kaldıraç bulunuyor. Bu da ABD ile Türkiye ilişkilerini daha fazla zehirleyecek bir manzara ortaya çıkarıyor. Başkadaki Türk askeri gücü aslında Musul operasyonuna çok ciddi bir ateş desteği verebilecek durumda değil. Aslında Türkiye açısından Musul'daki harekate taraf olmaktan kasıt, kendi eğitim donattığı yerel güçlerin söz sahibi olmalarını sağlamaktır. Burada da Türkiyenin önceki statüye dönülmesinin amaçlandığı anlaşılıyor. Yani Musul'un Arap, Türkmen ve Sünni kenti olduğu bir statüye dönülmesi ise bugün için oldukça komplike görünüyor, en yumuşak ifadeyle diye konuştu.

Musul operasyonunun Ekim ayı sonunda yapılacağına yönelik hem Irak hem ABD tarafı açıklamalarına işaret eden Bilgay Duman da, Musul'un çok çetrefilli bir bölge ve Irakın en büyük ikinci kenti olduğunu hatırlattı. Başlasa dahi Musul operasyonunun kolaylıkla tamamlanmasını pek mümkün görmediklerini kaydeden Duman, ABD'nin politikasında bir değişim olabileceği ihtimalini gündeme getirdi.

Duman, Kasım ayında ABD'de başkanlık seçimleri var. Başkan Obama, Hillary Clinton'a destek sağlayabilmek amacıyla Musul operasyonunun yapılmasını planlıyor diye biliyoruz. Türkiye, hem bölge ülkeleriyle hem de ABD ile görüşmeler yürütüyor. Cumhurbaşkanı'nın açıklamaları itibarıyla Türkiyenin bir şekilde bu operasyon sürecinde yer alması planlanıyor. Türkiye ya uluslararası koalisyon ya da Fırat Kalkanı Operasyonunda olduğu gibi yerel güçlerle anlaşarak kendi başına da

bir süreç izleyebilir. Musul operasyonu kapsamında Türkiye kendisine yönelecek tehditleri engellemek üzere önlemlerini alacaktır diye düşünüyorum dedi.

---

Kaynak/Source: